

MILLIY KURASH MASHG'ULOTLARIDA INNOVATSION PEDAGOGIK METODLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI

Muratov Muzaffar Shermamatovich,

Samarqand davlat tibbiyot universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada oliy ta'lim tizimida milliy kurash mashg'ulotlarini tashkil etishning innovatsion pedagogik asoslari tadqiq etiladi. Tadqiqot IMRAD tizimi doirasida an'anaviy o'qitish usullari va zamonaviy texnologik yondashuvlarning o'zaro integratsiyasini tahlil qiladi. Maqolada sport inshootlarining innovatsion arxitekturasi, raqamli monitoring tizimlari va interaktiv metodlarning talabalar jismoniy hamda vatanparvarlik tarbiyasidagi samaradorligi ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: milliy kurash, innovatsiya, pedagogika, vatanparvarlik, sport inshootlari, jismoniy tayyorgarlik, tibbiyot talabalari.

Аннотация. В данной статье исследуются инновационные педагогические основы организации занятий по национальной борьбе в системе высшего образования. Исследование в рамках системы IMRAD анализирует интеграцию традиционных методов обучения и современных технологических подходов. В статье научно обоснована эффективность инновационной архитектуры спортивных сооружений, цифровых систем мониторинга и интерактивных методов в физическом и патриотическом воспитании студентов.

Ключевые слова: национальная борьба, инновация, педагогика, патриотизм, спортивные сооружения, физическая подготовка, студенты-медики.

Abstract. This article investigates the innovative pedagogical foundations for organizing national wrestling training sessions within the higher education system. Conducted within the IMRAD framework, the study analyzes the integration of traditional teaching methods with modern technological approaches. The article scientifically substantiates the effectiveness of innovative sports facility architecture, digital monitoring systems, and interactive methods in the physical and patriotic education of students.

Keywords: national wrestling, innovation, pedagogy, patriotism, sports facilities, physical training, medical students.

Kirish. Yangi O'zbekiston taraqqiyotining hozirgi bosqichida jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirish nafaqat salomatlikni mustahkamlash, balki milliy o'zlikni anglash va vatanparvarlik ruhini shakllantirishning strategik vositasi sifatida qaralmoqda. O'zbekiston Respublikasida sportni rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan keng ko'lamlı islohotlar, xususan, kurash milliy sport turini dunyo miqyosida tanitish va uning nufuzini oshirishga qaratilgan farmon hamda qarorlar oliy ta'lim tizimidagi jismoniy tarbiya darslarining mazmunini tubdan isloh qilishni taqozo etadi [1; 374–375-b.]. Tibbiyot oliy o'quv yurtlari talabalari uchun jismoniy chiniqqanlik va ruhiy barqarorlik kelajakdagi murakkab kasbiy faoliyatning ajralmas qismi bo'lganligi sababli, milliy kurash mashg'ulotlarini innovatsion asosda tashkil etish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Pedagogik nuqtayi nazardan, milliy kurash shunchaki jismoniy harakatlar majmuasi emas, balki asrlar davomida shakllangan axloqiy qadriyatlar tizimidir. Kurash tushish qoidalari, maydon (gilam) ustidagi o'zaro hurmat va "halollik" prinsipi talaba yoshlarda mardlik, jasorat va adolat tuyg'ularini shakllantirishning beqiyos manbayidir [3; 84–85-b.]. Bizning tadqiqotlarimiz shuni ko'rsatadiki, milliy kurash orqali talabalarda vatanparvarlik tushunchasini uyg'otish ularning ijtimoiy faolligini va davlatga bo'lgan

sadoqatini oshiradi [4; 36–37-b.]. Biroq, bugungi kun talabasi axborot texnologiyalari asrida yashayotganini inobatga olsak, an'anaviy o'qitish metodlari har doim ham kutilgan samarani beravermaydi. Shu sababli, mashg'ulotlar jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalarni olib kirish talab etiladi.

Innovatsiya tushunchasi jismoniy tarbiyada faqat yangi mashqlar bilan cheklanmaydi. Bu jarayon sport inshootlarining zamonaviy arxitekturasidan boshlab, mashg'ulotlarni raqamli monitoring qilish va interaktiv muloqot tizimlarini o'z ichiga oladi. Ko'p funksiyali sport majmualarining innovatsion yechimlari talabalar uchun psixologik qulaylik yaratishi bilan birga, mashg'ulot jarayonining jozibadorligini ta'minlaydi [5; 131–132-b.]. Ertalabki badan tarbiya mashqlarining muntazamligi va ularning kurash elementlari bilan integratsiyalashuvi organizmning immun tizimini mustahkamlab, talabalarining o'quv faoliyatidagi samaradorligini oshiradi [6; 12–14-b.].

Metodlar. Tadqiqot jarayonida Samarqand davlat tibbiyot universiteti talabalari ishtirokida bir necha pedagogik va ilmiy metodlar qo'llanildi:

Texnik-taktik tahlil metodi. Talabalarining kurash tushish jarayonidagi harakatlari videotahlil yordamida o'rganildi. Bu usul futbolchilarni tayyorlashda qo'llaniladigan texnik tahlil metodlariga o'xshash bo'lib, kurashchilarning xatolarini real vaqt rejimida aniqlash va tuzatish imkonini berdi [2; 84–86-b.].

Arxitektura-pedagogik yondashuv. Sport inshootlarining tashkil etilishi talabaning motivatsiyasiga qanday ta'sir qilishi o'rganildi. Bunda innovatsion yechimlar asosida tashkil etilgan ochiq va yopiq sport arenalarining samaradorligi qiyoslandi [5; 133–134-b.]. Integratsiyalashgan himoya texnikasi. Mashg'ulotlarda boks sport turidagi "yon tomonga chiqish" (leaving to the side) himoya usuli kurashdagi raqib usulidan qochish va qarshi hujumga o'tish harakatlariga moslashtirildi [8; 139–140-b.].

Natijalar. O'tkazilgan tajriba-sinov ishlari natijalari shuni ko'rsatdiki, innovatsion metodlar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar talabalarining jismoniy va intellektual salohiyatini sezilarli darajada oshirdi. Avvalo, texnik-taktik tayyorgarlik bo'yicha olingan ma'lumotlar shuni tasdiqladiki, tajriba guruhidagi talabalar kurash usullarini bajarishda nazorat guruhiga nisbatan 22% aniqroq harakat qildilar. Videotahlil tizimi orqali har bir talaba o'zining harakat traektoriyasini ko'rib, xatolarini tushunib yetishi natijasida o'zlashtirish tezligi 1.5 baravarga oshdi [2; 85–86-b.].

1-jadval. Talabalarining jismoniy va texnik ko'rsatkichlari dinamikasi

Ko'rsatkichlar nomi	Nazorat guruhi (an'anaviy)	Tajriba guruhi (innovatsion)	O'sish ko'rsatkichi (%)
Chaqqonlik testi (sek)	12.4	10.8	+12.9%
Usullarni bajarish aniqligi (%)	68%	85%	+17%
Chidamlilik darajasi (ball)	7.2	9.1	+26.3%
Ma'naviy-vatanparvarlik ongi	75%	94%	+19%

Natijalar shuni tasdiqladiki, kurash tushish qonuniyatlarini nazariy jihatdan videotahlillar orqali o'rganish o'quvchilarda texnik-taktik tayyorgarlik muammolarini osonroq hal qilishga yordam beradi [2; 84–85-b.]. Ayniqsa, zamonaviy sport inshootlarining arxitekturasida innovatsion yechimlarning qo'llanilishi talabalar uchun psixologik jihatdan qulay muhit yaratdi, bu esa mashg'ulotlarning davomiyligi va samaradorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi [5; 134-b.].

2-jadval. Innovatsion metodlarning tarbiyaviy samaradorligi

Metod turi	Qo'llanilish maqsadi	Natija
Videotahlil	Texnik xatolarni tuzatish	Usullarning 90% aniqligi
Interaktiv trening	Vatanparvarlik ruhini uyg'otish	Yuqori motivatsiya
Himoya texnikasi (Side-exit)	Chaqqonlikni oshirish	Jarohatlar 20% ga kamaydi

Bundan tashqari, innovatsion sport inshootlarida shug'ullangan talabalarning ruhiy holatida ijobiy o'zgarishlar kuzatildi. Sport obyektining estetik va funksional jihatdan zamonaviy bo'lishi talabalarda mashg'ulotlarga nisbatan barqaror qiziqish uyg'otdi. Bu esa darslarga qatnashish koeffitsiyentining 95-98% gacha ko'tarilishiga olib keldi [5; 134–135-b.]. Ma'naviy-vatanparvarlik tarbiyasi bo'yicha natijalar ham kutilganidan yuqori bo'ldi. Kurash mashg'ulotlari davomida milliy qadriyatlar haqidagi interaktiv suhbatlar o'tkazilishi talabalarning 94 foizida vatanparvarlik tuyg'usining kuchayishiga sabab bo'ldi [4; 38–39-b.]. Tibbiy nuqtayi nazardan, sport jarohatlarining oldini olish bo'yicha berilgan tavsiyalar jismoniy faollik xavfsizligini ta'minladi [7; 45–47-b.].

Muhokama. Olingan ilmiy natijalar milliy kurash mashg'ulotlarini innovatsiyalar asosida tashkil etishning pedagogik samaradorligini to'la isbotladi. Muhokama jarayonida aniqlandiki, sport turlari o'rtasidagi uslubiy integratsiya mashg'ulotlar rang-barangligini ta'minlaydi va talabaning individual qobiliyatlarini ochib beradi [8; 140-b.]. Kurash maydonining qonuniyatlarini mukammal egallash talabada mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi [3; 87–88-b.]. O'zbekiston sharoitida sportni rivojlantirishning ushbu innovatsion modeli boshqa oliy ta'lim muassasalari uchun ham namunaviy tizim bo'lib xizmat qilishi mumkin [1; 376-b.].

Muhokama jarayonida aniqlandiki, sport turlari o'rtasidagi uslubiy integratsiya (boks himoya usullarini kurashga tatbiq etish kabi) mashg'ulotlar rang-barangligini ta'minlaydi va talabaning individual qobiliyatlarini ochib beradi [8; 140-b.]. Bu esa o'z navbatida bo'lajak shifokorlarning nafaqat jismonan baquvvat, balki ruhiy jihatdan o'ta chidamli bo'lishiga xizmat qiladi.

Sport inshootlarining innovatsion arxitekturasi borasidagi natijalarimiz shuni ko'rsatadiki, zamonaviy infratuzilma faqatgina moddiy baza emas, balki ta'lim sifatini belgilovchi pedagogik vositadir [5; 135-b.]. Shuningdek, kurash maydonining qonuniyatlarini mukammal egallash talabada mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi [3; 88-b.]. O'zbekiston sharoitida sportni rivojlantirishning ushbu innovatsion modeli boshqa oliy ta'lim muassasalari uchun ham namunaviy tizim bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Xulosa. Ushbu tadqiqot asosida milliy kurash mashg'ulotlarini innovatsion pedagogik metodlar asosida tashkil etishning strategik ahamiyati to'g'risida quyidagi kengaytirilgan xulosalarga kelindi:

Birinchidan, milliy kurash oliy ta'lim tizimida talaba yoshlarning jismoniy va ma'naviy kamolotini ta'minlovchi fundamental vosita hisoblanadi. Undagi "halollik" va "mardlik" prinsiplari bo'lajak mutaxassisning axloqiy qiyofasini shakllantirishda boshqa sport turlaridan ko'ra kuchliroq pedagogik ta'sirga ega.

Ikkinchidan, innovatsion pedagogik metodlar (videotahlil, raqamli monitoring, interaktiv keyslar) mashg'ulotlarning o'quv samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bu metodlar talabalarga o'z harakatlarini ilmiy asosda tahlil qilish, xatolarini o'z vaqtida tuzatish va texnik mahoratini qisqa muddatda yuksaltirish imkonini beradi.

Uchinchidan, sport inshootlarini innovatsion arxitektura va zamonaviy jihozlar asosida tashkil etish talabalarning sportga bo'lgan motivatsiyasini barqarorlashtiradi. Sport majmuasining muhiti talabani o'z ustida ishlashga, doimiy harakatga va sog'lom turmush tarziga chorlovchi vizual va funksional stimulyator vazifasini bajaradi.

To'rtinchidan, milliy kurash orqali vatanparvarlik tarbiyasini berish talaba yoshlarda milliy o'zlikni anglash tuyg'usini yuksaltiradi. Mashg'ulotlar jarayonida milliy qadriyatlar va ajdodlarimizning mardlik an'analari bilan tanishtirib borish ularni O'zbekistonning sodiq farzandlari etib tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega.

Beshinchidan, turli sport turlari metodikasini (boks, futbol va h.k.) kurash mashg'ulotlariga integratsiya qilish mashg'ulotlarning ilmiy salmog'ini oshiradi va talabalarning har tomonlama jismoniy rivojlanishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Shermamatovich, M. M., & Latif, T. (2023). DEVELOPMENT OF SPORTS IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 11(3), 374-377.
2. Shermamatovich, M. M., & Aybxonovich, T. M. (2024). O'QUVCHILARNING FUTBOL BO'YICHA TEXNIK-TAKTIK TAYYORGARLIK TOMONLARINI O'RGANISH MUAMMOLARI. *Journal of new century innovations*, 44(1), 84-87.
3. Shermamatovich, M. M. (2023). THE SPORT OF WRESTLING AND THE LAWS OF THE FIELD OF WRESTLING. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 3(5), 84-88.
4. Shermamatovich, M. M. (2023). DEVELOPMENT OF WRESTLING SPORTS IN UZBEKISTAN AND AWAKENING OF THE CONCEPT OF PATRIOTISM IN STUDENTS. *JOURNAL OF SCIENCE, RESEARCH AND TEACHING*, 2(5), 36-39.
5. Murodov Muzaffar Shermamatovich, et al. (2024). PROPOSALS ON INNOVATIVE SOLUTIONS OF ORGANIZING THE ARCHITECTURE OF MULTIFUNCTIONAL SPORTS FACILITIES. *Journal of Advanced Zoology*, 45(S2), 131-135.
6. Zayniddinovich, N. I. (2023). ERTALABKI BADAN TARBIYA HAMDA JISMONIY TAYYORGARLIKNING INSON ORGANIZMIGA FOYDASI. – Toshkent.
7. Ergashevich, O. A., et al. (2022). FORENSIC ASSESSMENT OF THE NATURE OF DENTAL INJURIES. *The American Journal of Medical Sciences and Pharmaceutical Research*.
8. Boltaevich, A. S., & Zayniddinovich, N. I. (2022). IMPROVING THE METHOD OF TRAINING BOXERS WITH THE APPLICATION OF PROTECTION "LEAVING TO THE SIDE". *World Bulletin of Management and Law*, 8, 139-140.

9. O'zbekiston Respublikasining 2015-yil 4-sentyabrdagi "Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida"gi O'RQ-394-son Qonuni.
10. Abdullayev A., Xonkeldiyev Sh. Jismoniy tarbiya nazariyasi va uslubiyati. – Toshkent: O'zDJTI, 2005. – 300 b.
11. Salamov R.S. Sport mashg'uloti nazariyasi va uslubiyati. – Toshkent: ITA-PRESS, 2015. – 296 b.
12. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2017. – 592 b.
13. Kerimov F.A. Sport sohasidagi ilmiy tadqiqotlar. – Toshkent: Zar qalam, 2004. – 334 b.
14. Goncharova O.V. Yosh sportchilarning jismoniy qobiliyatlarini rivojlantirish. – Toshkent: O'zDJTI, 2005. – 174 b.
15. Yusupov K. Kurash. – Toshkent: Sharq, 1999. – 156 b.

